

Hoe het begon te Oudenburg

De abdijhoeve

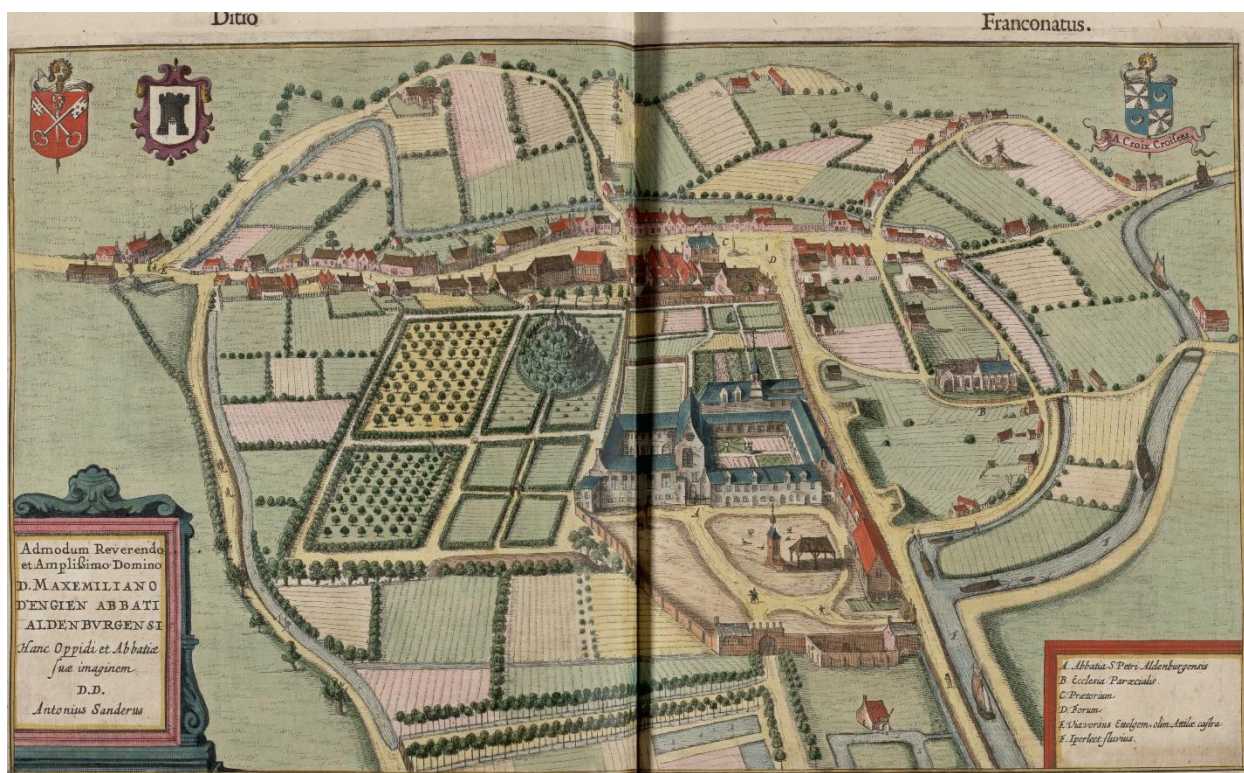
De oudste gekende fruitboomgaard dateerde van de in XIIde eeuw. Niet tegenstaande de Romeinen de appelboom, de okkernootboom en druiven in onze contreien in voerden, zijn in Oudenburg nog geen overblijfselen van fruitbomen in en rond het Castellum gevonden. De fruitbomen sterven namelijk af en worden door de natuur gecomposteerd.

In de XIIde eeuw reeds vestigden zich Benedictijnermonniken in Oudenburg en brachten er in de loop der eeuwen een bloeiende abdij tot stand.

De monniken legden zich ook toe op de fruitteelt in boomgaarden begraasd door het vee. De abdij werd hier in de kuststreek de fruitkwekerij. De aanplantingen van begraasde boomgaarden verspreidden zich van toen af aan in de streek.

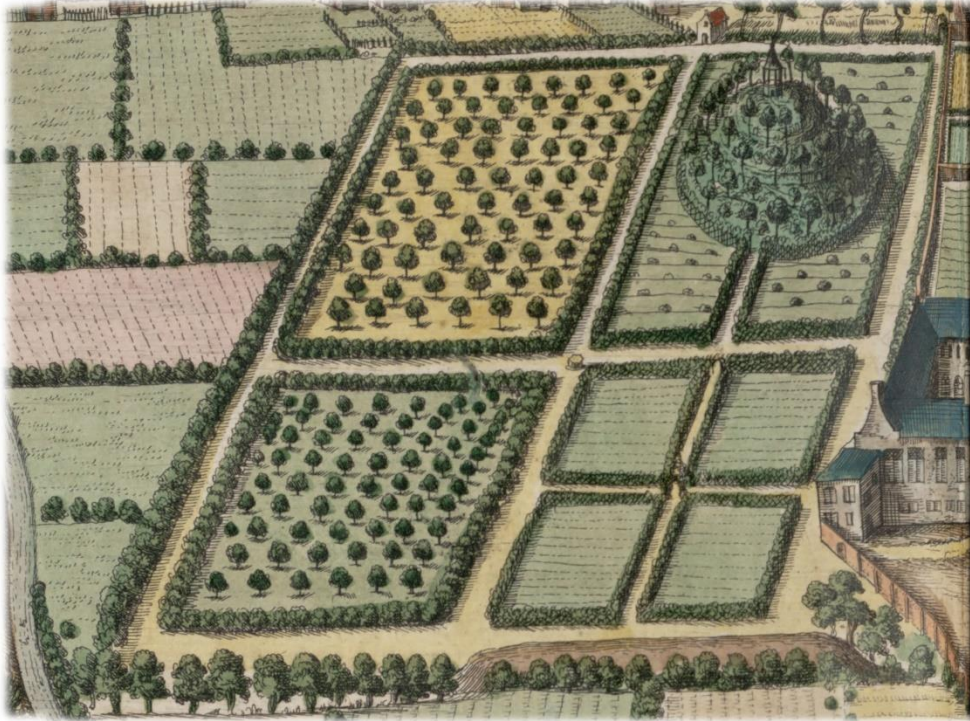

Van deze oude boomgaarden bleef omstreeks 1930 weinig over en vandaag de dag zijn boomgaarden uitzonderlijk en resten er nog slechts enkele verstrooide exemplaren bij woningen en landerijen.

Plan van Oudenburg door A. Sanderus, Flandria Illustrata, Keulen, 1641

Het plan van Oudenburg van Sanderius van 1641 toont de toestand van de abdij op dat ogenblik, het laat ons toe een beeld te vormen van de begraasde hoogstamboomgaarden bij de abdij. Ten zuiden van het gebouwencomplex situeerden zich destijds twee boomgaarden aangeplant in blokverband (de bomen in vierkanten gelijnd) en volledig omboord met beschermende struiken en bomen.

De ZW gelegen boomgaard telde 71 fruitbomen, deze naar het ZO 70 fruitbomen. Afgaande op een beplanting van om en bij de 10 m moet het geheel zowat 1,5 hectaren groot zijn geweest.

Het fruit- en klein fruit aanplantingen zijn aangelegd in de diepe humus-zandgronden en in de lichte leemzandgronden.

De koude N en NO winden zijn de grootste vijanden van de fruitkweek in de lente voor de bloesems. In de zomer is NO wind de oorzaak van het vroeg afvallen van het fruit. Hevige zeewinden kunnen de appelbomen niet lang verdragen. Daarom moeten de fruitbomen sterk beschermt worden door hagen en hoogstammig hout op dubbele rijen geplant.

De eerste fruitbomen in Oudenburg waren hoogstammige bomen in graslanden geplant waar hoofdzakelijk schapen graasden. Zeldzame sporen hiervan zijn tot op heden overgebleven. Onder meer volgende variëteiten werden geteelt:

- "Winterklos" - een winter- en bakpeer van goede hoedanigheid. Bomen als beuken zo groot en met niet zelden 60 à 70 cm doorsnede.
- "Rode Ruyschaert" bewaarde tot maart-april en was van goede kwaliteit. Enkele jaren voor 1930 werd deze variëteit door de boomkwekers verhandeld.

De in 1930 nog staande fruihoven in Oudenburg zijn meestal aangeplant in de jaren 1865 à 1875. In die jaren werd door sommige eigenaars een nieuw soort boomgaard aangelegd, wat men in 1930 een Engelse boomgaard noemde. De Engelse boomgaard bestond meestal uit hoogstam, laagstam en struiken door elkaar en met de grootst mogelijke verzameling fruitsoorten. Een dergelijke aanplanting bleek echter moeilijk te onderhouden en leverde dan ook niet erg veel op. Toch zagen steeds meer telers voordeel in het verhandelen van hun fruit.

Ongelukkig werden de bomen (pruim, kers, peer, appel) die zonder uitzondering op wildeling of zaailing waren veredeld, veel te dicht geplant.

De geënte Karel Buffel appelboom in de Cotteweg 26 was oorspronkelijk een zaailing uit Aartrijke (dd eind 1800). Deze appelboom wordt later uitvoerig besproken.

De fruitbomen namen in korte tijd een geweldige ontwikkeling, overschaduwden de kleinfruit beplantingen, zwammen en insecten woerden om ter meest. De onderste vertakkingen stierven af, de hoogste alleen groeiden door, met het gevolg dat de producten snel hun kwaliteit verloren.

Voor 1900 kende Oudenburg haar beste fruitproductie die het toen zijn faam van fruitcentrum opleverde. Contracten met Groot Brittannië zorgen voor een grote afzet markt
Vanaf 1905 daalde de productie van de fruitbomen. Onwetendheid van de pachters en gebrek aan tuinbouwkennis bij de eigenaars lieten de zaken stilstaan. De aanleg van nieuwe beplantingen werd uitzondering.

Toch werd de boomgaard Victor Gilleman in Keiweg 20 in de beginjaren 1900 aangeplant.

De meeste fruittelers gingen tot hun 14 jaar naar school en landbouwschool werd meestal niet gevolgd. Je leerde alles van je vader of van de eigenaar.

In 1849 werd een eerste landbouwschool in Torhout opgericht. Wegens een gebrek aan middelen, infrastructuur en geschoold personeel stierf het initiatief een stille dood.

Na de landbouwcrisis van 1880-1890 kwamen er in de provincie landbouwscholen in Avelgem, Nieuwpoort en Tielt.

In 1922 werd een eerste landbouwschool in Roeselare opgericht. Tien jaar later kwam er ook een tuinbouwschool.

Reeds voor de WO.I was de bijzonderste bron van inkomsten het kleinfruit geworden. De aardbeien, bessen en frambozen werden massaal aangeplant en vervingen de versleten struiken onder de oude fruitbomen. Bessen leveren nl. goede oogsten in de schaduw.

In de boomgaard Victor Gilleman Keiweg 20 werden ook gewone groenten (bv. sla, prei e.a.) gekweekt en je mag de sierteelt (bv. asters) niet vergeten.

De kust en haar badsteden zijn de afnemers van het fruit en de groenten van Oudenburg. Op de markt te Oostende werden de producten eveneens door de pachters of eigenaars verkocht.

Rond 1900 begint ook de serreteelt, eerst voor eigen gebruik maar al snel gecommmercialiseerd. Sedert 1919 waren praktisch al die plantenserres in druiven- of tomatenkwekerijen herschapen. Sedertdien wordt een aanzienlijke hoeveelheid druiven, bijna uitsluitend Frankenthal, te Oudenburg gekweekt.

In einde de jaren 60 was een fruitteelt crisis door overproductie en met als gevolg een te lage prijs. Eind het jaar 1969 bereikte de fruitteelt crisis een hoogte punt. De oorzaak daarvoor lag in het feit dat de Franse regering de overschotten van zijn fruittelers had opgekocht en naar het buitenland exporteerde. Op die manier werd de Belgische markt overspoeld door goedkoop Frans fruit en stortten de prijzen in elkaar. De fruitberg voor appels was ca 6.500.000 Ton.

Op 24 december 1969 werd door de EEG een rooipremie goedgekeurd.

Verordening (EEG) nr. 2637/69 van de Commissie van 24 december 1969 houdende vaststelling van de rooipremie voor appelbomen, perenbomen en perzikkbomen.

Vele hoogstamboomgaarden werden mits de rooipremie gekapt.

Ook in Oudenburg verdwenen hoogstam boomgaarden en werd de premie met open armen ontvangen. De fruitboomgaard tussen de Keiweg 17 en Keiweg 19 is begin van de jaren 70 omwille van de rooipremie gekapt.

Door overproductie op de Europese markt met als gevolg een lage prijs en de Europese rooipremie kwam een einde aan de resterende commerciële fruitteelt te Oudenburg.

Recente aangeplante fruitbomen in de tuin van gewezen Abdij.

Appel

2 Malus 'Franse Renet'

'Reinette de France' is een middelgrote appelboom die matig snel groeit. De ovale kroon is halfopen en de boom zal (5)6-8 m hoog worden. De bloemen openen laat in het voorjaar. Omstreeks half mei openen de donkerroze knoppen en is de zachtroze bloesem zichtbaar.

2 Malus 'keuleman'

'Keuleman' is een middelgrote appelboom die matig snel groeit. De halfopen, ronde kroon wordt (5)6-8 m hoog. De witroze bloemen openen in mei. De bloemknoppen zijn licht rozerood. De appels zijn laat in het seizoen plukrijp, omstreeks eind oktober tot half november. Ze zijn regelmatig van vorm, rond en klein tot gemiddeld van formaat. De kleur is groen met een karmijnkleurige blos en strepen. Het geelwitte vruchtvlees is vast, vrij droog en heeft nauwelijks aroma. De smaak is zurig. 'Keuleman' is een uitgesproken bewaarappel. De naam is waarschijnlijk een verbastering van "kuileman", wat verwijst naar het feit dat de appels vroeger, net zoals aardappelen, werden ingekuuld. Als handappel niet aan te bevelen, maar des te meer als kookappel/stoofappel.

Deze cultivar ontstond waarschijnlijk in Duitsland.

2 Malus 'Schone Boskoop'

'Malus domestica' "Schone van Boskoop" is een oud appelras, dat omstreeks 1856 in boskoop door k.j.w. Ottolander als een sport van "reinette de montfort" ontdekt werd en een belangrijk, commercieel ras is. Het is een middelgrote boom met een krachtig opgaande en brede groei. Hij werd vroeger ook in engelse landschapstuinen toegepast. Hij bloeit vanaf begin mei, met een zee van lichtgeurende, lichtroze bloesems. Hij is echter autosteriel (triploïde) en voor een goede opbrengst zal men beroep moeten doen op goede, gelijktijdige bestuivers zoals bv. Alkmene, cox's orange pippin, james grieve, jonathan, melrose, gloster of oogstappel.

- Peer

2 pyrus 'Bon Chrétien Williams'

Zeer oude Engelse variëteit die zou zijn gevonden door de heer Wheeler, in 1770, leraar en fruitliefhebber in Aldermalston, Berkshire; al in 1814 gepropageerd en benoemd door Richard Williams, een kweker in Turnham Green in de buitenwijken van Londen.

Pruim

1 Prunus 'Reine- Claude d' ouillins'

Krachtige variëteit, zeer vruchtbaar en winterhard. Bolvormige vruchten, 4 tot 4,5 cm in diameter, kanariegeel getint met roze als ze rijp zijn. Groengeel vruchtvlees, half fijn, half mals, zoet en geurig. Consumptie van conserven en jam. Oogst verspreid van eind juli tot augustus. Zelfbestuivend. Goede bestuiver. Het is resistent tegen monilia, de vruchten vallen niet op de vervalddag (mogelijke teelt in winderige gebieden).

1 Prunus 'Sainte- Cathérine'

Een oude variëteit die de bloemige pruim van Tours geeft. Deze pruimenboom vormt een middelgrote boom die goed geschikt is voor kleine tuinen. Zelf bestuivend, zijn witte bloei in

april geeft vanaf eind augustus goudgele vruchten, zoet, zeer geurig en met een aangename smaak van honing. Deze pruimen, heerlijk om vers te eten, geven ook lekkere jam en taarten.

Referenties:

- Artikel nationale fruitboomstichting: "Fruitteelt in de zeekuststreek danst.
- Tuinbouwschool Roeselare
- [tuinbouweconomische_notities_beschouwingen_over_a-wageningen_university_and_research_262657.pdf](#)
- Stad Oudenburg: Romeins Archeologisch Museum
- <https://cagnet.be/page/een-jaar-op-het-veld-onderwijs-vorming>
- Google maps
- <https://www.geopunt.be/>
- Boek: "Practische Voordrachten over Fruitteelt" door Hendrik Ickx